

УДК050.9+082.2](=161.2):[061.2:[316+32]+[061.2:27](=161.2)(100)''193''

ЕМІГРАЦІЙНІ КАЛЕНДАРІ ТА АЛЬМАНАХИ 1930-х років ІЗ НАГОДИ ЮВІЛЕЇВ УКРАЇНСЬКИХ ТОВАРИСТВ

Любов Кужель

*науковий співробітник відділу наукової бібліографії
ЛННБ України ім. В. Стефаника*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3727-2371>

DOI: [https://doi.org/10.37222/2524-0315-2022-14\(30\)-5](https://doi.org/10.37222/2524-0315-2022-14(30)-5)

Розглянуто еміграційні ювілейні календарі та альманахи допомогових організацій і релігійних установ 1930-х років у Канаді, США, Королівстві Югославії як історичне джерело. Розкрито їхній інформаційний потенціал, зокрема висвітлено діяльність українських товариств і релігійних установ, спрямованих на збереження національних традицій. Охарактеризовано напрями діяльності громадських організацій і релігійних установ української діаспори, їхні зв'язки з Галичиною.

Ключові слова: календарі, альманахи, українська діаспора, Канада, США, Королівство Югославія, громадські організації.

Постановка проблеми. Уперше досліджено видання еміграційних календарів та альманахів 1930-х років із нагоди ювілеїв українських товариств і організацій, які видавали й подавали цінні відомості про еміграцію, про численні товариства чи релігійні громади, найвідоміших діячів, висвітлювали історію їхнього створення, культурно-освітню та суспільно-політичну діяльність, зв'язок зі Старим Краєм. Дуже важливо для дослідників, що такі видання вміщують маловідомі факти і рідкісні світлини. Наукова новизна праці полягає в комплексному висвітленні видавничої діяльності українських еміграційних товариств, зокрема видавання календарів та альманахів із нагоди ювілеїв, розкриття історії еміграції, динаміки розвитку культурно-суспільних, допомогових, військово-спортивних, жіночих і релігійних організацій.

Об'єктом дослідження є ювілейні еміграційні календарі й альманахи. З огляду на сферу діяльності організацій і громад, які видавали календарі, умовно поділимо їх на календарі громадсько-допомогових організацій, військово-спортивні видання, видання жіночих і релігійних громад.

© Кужель Л., 2022

Основним джерелом для виявлення еміграційних ювілейних календарів і альманахів є багатотомний науково-бібліографічний покажчик «Українська книга в Галичині, на Буковині, Закарпатті, Волині та в еміграції, 1914–1939» (т. 4–6), видання якого завершують співробітники відділу наукової бібліографії ЛННБ України ім. В. Стефаника.

Географія ювілейних видань: країни американського континенту (США, Канада, Аргентина), а також тодішнє Королівство Югославія (тепер — Сербія, Словенія, Хорватія, Боснія, Чорногорія). Розглядаємо видання ювілейних календарів допомогових організацій у США: Українського Народного Союзу в Америці (Джерсі Сіті), Українського Робітничого Союзу (Скрентон), Запомогового Товариства Українців-Католиків в Америці «Провидіння» (Філадельфія), товариства «Лемко-Союз» (Йорктон); у Канаді: Українського Товариства «Взаїмна Поміч», Українського Робітничо-Фармерського Дому; в Королівстві Югославія: два ювілейні календарі, видані Руским народним просвітним дружеством в Руским Керестурі і Дервенті.

Серед календарів релігійних громад ми розглянули два ювілейні видання Сирітського Дому (Філадельфія), «Ювілейний Альманах Української Греко-Католицької Церкви у Злучених Державах з нагоди пядесятьліття її існування, 1884–1934» та альманах з нагоди 35-літнього ювілею Української греко-католицької церкви Св. Володимира і Ольги у Вінніпегу (1901–1936).

Мета дослідження — засвідчити важливість ювілейних видань еміграційних календарів і альманахів як джерельної бази для вивчення сучасними дослідниками історії української еміграції в міжвоєнний період. Ці видання потрібно розглядати як збірники праць колективів авторів, які всебічно розкривають діяльність громадських організацій.

Історіографію діяльності українських громадських організацій розробляли поодинокі науковці в межах загального вивчення історії української діаспори. Це пов'язано з тривалим замовчуванням з ідеологічних причин проблеми української еміграції за часів СРСР, а також недостатнім її вивченням в Україні у період незалежності. Дослідження зарубіжних учених супроводжують короткі, проте цікаві біографічні довідки про авторів, надані для кращого розуміння умов їхньої діяльності та розкриття світогляду.

Важливим у досліджуваній проблематиці став доробок Михайла Марунчака, президента УВАН (1983–1986), члена Наукового товариства імені Шевченка у Канаді, автора багатьох дослідницьких робіт. На особливу увагу заслуговує його книга «Історія українців Канади» [20], в якій автор проаналізував становище українців у діаспорі та різні аспекти їхнього життя, зокрема історію та напрями діяльності ліберальних, націоналістичних, консервативних, комуністичних та соціалістичних громадських об'єднань діаспори. Ще одна розвідка М. Марунчака з досліджуваної тематики — це п'ятий том «Розвідки та документи доміжвоєнної доби» із п'яти-томних «Студій до історії українців Канади» [21], в якій учений окреслює релігійне та політичне протистояння інтернаціональних і національно-патріотичних громадських організацій. Інформацію в його працях подано стисло та узагальнено.

Михайло Боровик, доктор філософії, член НТШ та УВАН, у книзі «Століття українського поселення» проаналізував релігійні й освітні питання, культурний розвиток, громадсько-політичне життя українців у Канаді за 100 років (1891–1991) [4].

Грунтовні дослідження про українців-русинів у Югославії здійснив професор Новосадського університету Янко Рамач у праці «Руснаці у Южней Угорскей (1751–1918)» [30]. Зокрема, він досліджував історію та етапи формування русинської спільноти в Югославії, яку утворювало здебільшого сільське населення, головно бідніші селяни, ремісники, робітники. Невеликий прошарок інтелігенції представляли переважно греко-католицькі священники, сільські вчителі, дрібні службовці, частково лікарі, юристи, інженери тощо.

Із сучасних праць вітчизняних дослідників української діаспори потрібно відзначити ґрунтовні праці Олесі Дзири, наукової співробітниці відділу зарубіжної україніки Інституту книгознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Науковиця опублікувала вагому працю, присвячену історії українських громадських об'єднань Канади у міжвоєнний період [11]. Крім того, низка її статей присвячена жіночим організаціям, історії еміграції лемків і русинів до США і Канади [8; 9]. Варто зауважити, що всі праці дослідниці ґрунтуються на фактичному матеріалі.

У межах історіографії української діаспори в США потрібно відзначити роботу Петра Тригуба і Наталії Мерфі [37]. Серед інших

джерел у цій праці розглянуто і ювілейне видання Українського Народного Союзу в США.

Усі громадські організації української діаспори у міжвоєнний період, які видавали ювілейні альманахи, умовно можна поділити на: допомогові, військово-спортивні, релігійні і жіночі. Ми у дослідженні розглянемо допомогові і релігійні.

1. Допомогові організації

Обороною і порятунком для українських емігрантів в Америці, Канаді, Аргентині, Королівстві Югославії були допомогові організації і товариства. Це стимулювало створення мережі релігійних, братсько-допомогових, освітніх, господарських і громадсько-політичних організацій. У нових країнах члени товариства за невелику місячну вкладку та добровільні пожертви були забезпечені фінансовою допомогою на випадок хвороби чи смерті близьких (частині еміграційних допомогових товариств сприяли владні структури Канади, США). Крім того, програми діяльності товариств і організацій завжди охоплювали громадсько-національні аспекти, зв'язок із рідним краєм. Допомогові товариства, незважаючи на спільну мету, водночас поділялися за релігійною чи політичною належністю членів. Допомогові організації полегшували життя емігрантів на всіх етапах проживання в нових країнах. Їхня діяльність була ще одним черговим способом єднання українців діаспори. Найстарішою і найповажнішою організацією в США був Руський Народний Союз (РНС), заснований із кількох місцевих братств у містечку Шемокін, Пенсільванія, 22 лютого 1894 року. Завдання РНС — дбати про згуртування, освіту й допомогу українцям в Америці, зокрема про їхнє забезпечення. Після того, як єпископ Сотер (Ортинський) Чину святого Василя Великого намагався перетворити РНС на організацію винятково для греко-католиків у США, у 1910 році частина відділів РНС утворила «новий союз» (згодом — Український Робітничий Союз), а інші відділи оформилися як Союз Руських Греко-Католицьких Церковних Братств «Християнська Любов» (від 1912 року — Союз Українців-Католиків «Провидіння»). Цього самого року вони опублікували статут організації. У 1914 році утворено Українську Народну Поміч, що згуртувала головно православних українців. Руський Народний Союз пізніше змінив свою назву на Український Народний Союз (УНС).

Крім названих Союзів у ЗДА, існувало нью-йоркське братство «Гайдамаки» і московфільські організації «Соединеніє греко-католических братств», «Русское Православное Общество Взаємопомощі». Усі ці братства мали пресові органи і видавали календарі. Ми розглянемо ті з них, що вийшли з нагоди ювілею.

Найгрунтовнішим за змістом і найбільшим за обсягом (767 с.) є ювілейний альманах Українського Народного Союзу в Америці («Пропамятна книга видана з нагоди сороклітнього ювілею Українського Народного Союзу», 1937) [29]. Як зазначають П. Тригуб і Н. Мерфі у праці «Українська діаспора в США...», «це видання являє собою збірник нарисів, літературних творів, ілюстрацій, статистичних відомостей про життя українців у США» [37, с. 125]. Альманах підготував Лука Мишуга, уродженець Львівщини, — український історик, державний і громадський діяч, дослідник української діаспори в США, дійсний член Наукового товариства імені Шевченка. Готувала до видання ювілейну книгу Головна управа УНС та редколегія «Свободи» — Микола Мурашко, Володимир Малевич, Роман Слободян, Дмитро Галичин, Роман Рев'юк і Лука Мишуга. Як зазначив Лука Мишуга у передмові, головним джерелом матеріалу до цієї книги стали протоколи головного управління УНС, матеріали конференцій і загальних зібрань, тексти газети «Свобода» й інших друкованих видань. У статті «Спільними силами», опублікованій у часописі «Свобода», зазначено, що до укладання «Пропамятної книги» редакція запросила «стару, себто довоєнну імміграцію, нову, повоенну імміграцію, та нове, тут уже роджене покоління, даючи при тому кожній з них висказати свої переживання, свої почування, думки, ідеали й прямування, як це тільки можливо, не обмежуючи ні її думок, ні навіть мови...» [34]. Тому збірник має не лише історіографічний, а й джерелознавчий характер. Карта «Україна», яка поміщена в альманасі, охоплює територію УСРР, частину Воронежської, Ростовської областей та теперішнього Краснодарського краю РСФРР (Кубань) із зазначенням кількості українського населення. Лука Мишуга у ґрунтовному нарисі «Як формувався світогляд українського іммігранта в Америці» особливу увагу приділив газеті «Свобода» та УНС. Він зазначив, що «їхню історію можна сміливо вважати історією української еміграції в Америці» [22, с. 6]. Автор хотів показати новому

поколінню, народженому в Америці, і всьому світові внесок старшого покоління, яке служило українській національній ідеї, сприяло збереженню українських національних традицій. Дослідник проаналізував причини еміграції, описав важкі умови життя перших українських поселенців, світогляд яких був селянський, а єдине бажання — більше заробити. Газет і книжок вони не читали, громадською роботою не займалися. Першою громадською організацією українців у США стала церква. Л. Мишуга відзначив процес американізації українців, усвідомлення ними американських цінностей, розуміючи неминучість цього явища. Як головний редактор «Свободи», автор вважав цю газету винятково важливим чинником не тільки у формуванні світогляду українців, а й у збереженні ними рідної мови і культури. Він закликав українців любити волю і свободу, допомагати один одному і не забувати, що головний ворог України — Росія. Водночас Л. Мишуга спонукав чинити опір насильницькій асиміляції в Америці, «учитись, думати, читати», організовувати українські школи, читальні, хори, оркестри, танцювальні колективи, відводячи велику роль жіноцтву.

У цьому самому збірнику Дмитро Галичин, уродженець села Дички (тепер — у Рогатинській міській громаді Івано-Франківської області), український політичний діяч у США, президент Українського Народного Союзу (1955–1961), опублікував статтю про українські добродійні (запомагові) організації в США. Уродженець Тернопільщини Петро Понятишин, апостольський адміністратор для північноамериканських українських греко-католицьких парафій, який згуртував навколо себе політично небайдужих українських емігрантів, що обстоювали українські суверенні інтереси, у цьому виданні подав статтю про українську Церкву й УНС. Омелян Рев'юк, американсько-український громадський діяч із Галичини, змалював розвиток політичного світогляду української еміграції: політичну байдужість у перші роки еміграції, а потім під впливом американської дійсності — утворення громадських організацій, боротьбу за збереження української мови, літературні й мистецькі надбання в Америці. Стаття громадського діяча, педагога Йосипа Стеткевича, уродженця Тернопільщини, присвячена українському шкільництву в Америці. Український історик у США Василь Галич із села Стрільбичі (нині — Старосамбірський район Львівської області)

опублікував розвідку про розміщення української еміграції в Америці. Лев Ясінчук, культурно-освітній діяч із Галичини, головний ідеолог Українського педагогічного товариства «Рідна школа», зробив великий внесок у налагодження і зміцнення культурно-освітніх зв'язків з українською еміграцією Північної Америки. Він їздив за океан із метою збирання пожертв серед української спільноти на потреби організації «Рідна школа», активно використовував шпальти місцевих українських періодичних видань для інформаційно-пропагандистської роботи і в цьому ювілейному збірнику опублікував розлогу статтю «Старокраєвим оком на українську еміграцію в Америці», присвячену суспільно-політичному й культурно-освітньому життю заокеанської української еміграції. В особовій справі Василя Щурата, що зберігається у відділі рукописів ЛННБ України ім. В. Стефаника, знаходимо замовлення від 10 квітня 1936 року Луки Мишуги на статтю, присвячену історії написання гімну американських українців [18].

Варто зауважити, що у «Пропамятній книзі» зібрано величезний матеріал про перші активні у США громадські організації українців та їхні відділення, про визначних українців, а також їхні спогади. Видання багато ілюстроване, зокрема фотопортретами членів УНС. Значну частину видання становить англійськомовний матеріал, адресований молодому поколінню українців, народжених в Америці, зокрема поезія Івана Франка, Тараса Шевченка, Лесі Українки, Олександра Олеся у перекладі Володимира Семенина, а також публікації, присвячені українській асоціації в Америці, українській культурі, традиції, мові тощо. Отже, без перебільшення можна стверджувати, що цей ювілейний збірник є значним досягненням зарубіжної української діаспори в дослідженні своєї історії і цінним інформаційним джерелом.

У 1934 році Володимир Левицький, уродженець Станіславівщини (тепер — Івано-Франківська область), підготував і видав у Скрантоні «Ювілейний календар Українського Робітничого Союзу на рік 1935». У ювілейній ґрунтовній статті «25 років Українського Робітничого Союзу» йдеться про створення, завдання і діяльність Українського Робітничого Союзу (УРС) у США [7]. Як зазначено, громадсько-допомогова організація Український робітничий союз у США підтримувала політику створеної у Львові Головної української ради,

сповідувала гасло Союзу визволення України — «Самостійна незалежна Українська Держава». Відділи цієї громадсько-допомогової організації діяли у всіх провінціях Америки. У ювілейній статті зазначено, що союз створений у 1910 році і мав на меті «зєднати всіх русинів (українців) і їх потомків замешкалих в Америці, без огляду на їх політичні та релігійні переконання» та «нести моральну і матеріальну поміч членам сего товариства і їх родинам;... поширювати громадську освіту серед українців в Злучених Державах і в Канаді; давати моральну і матеріальну піддержку українському народові у його змаганнях за свободу і демократію України; помагати американським і канадійським українцям зберігати й плекати свої культурні цінності і традиції та збагачувати ними американську і канадійську культуру ...» [7, с. 45]. У розвідці хронологічно висвітлено основні події, пов'язані з діяльністю цієї організації, зокрема їхні з'їзди, ухвалені на них основні документи, матеріали про очільників і керівний склад УРС. Повідомлено, що першим головою УРС був Іван Ардан, уродженець міста Трускавця, громадський діяч, редактор, священник УГКЦ; першим секретарем — Михайло Беля, виходець із Галичини, один із перших українських емігрантів, український культурний діяч. В інші часи УРС очолювали Іван Артимович, Осип Заплатинський, Юрій Крайківський, Петро Дутчак, Мирослав Січинський. Органом УРС була газета «Народна Воля», яка мала на меті ширити українську ідею, що спиралася на національні принципи, закликати до єдності, рівності і братерства серед українців, висвітлювати робітничі справи. Першим редактором був Євген Гвоздик, пізніше редакцію очолювали Микола Репен, Омелян Рев'юк, Ярослав Чиж та Дамян Борисків, за якого газета мала прокомуністичний напрям. Важливою є інформаційна стаття Ярослава Чижа з детальними статистичними даними про населення Землі, про Україну й українців, українську еміграцію у світі та у США. Низка публікацій у цьому ювілейному календарі подана англійською мовою, серед них — рекламна стаття про УРС, розвідка Марії Гембл-Струтинської про друге покоління українських емігрантів, а також вірш Тараса Шевченка у її перекладі. Варто зауважити, що УРС співпрацював із громадськими організаціями Заходу України, матеріально допомагав Українській академії наук, видавництву «Самоосвіта», газеті «Громадський Голос»

у Львові та окремим діячам, зокрема Іванові Франку та Михайлові Павлику. У виданні поміщено фотопортрети українських письменників, поетів, членів УРС у США, а також поетичні твори Тараса Шевченка, Осипа-Юрія Федьковича, Івана Франка, Павла Грабовського та інших.

Василь Батицький, уродженець Галичини, відомий друкар часопису «Український Голос», автор видання, присвяченого Союзу українців самостійників, видавець книжок із куховарства Савелії Стечишин, у 1935 році підготував і видав «Ювілейну книжку Українського Товариства Взаїмна Поміч з нагоди 10 років від одержання доміняльного чарту, 1925–1935». Як зазначено на титульному аркуші, видання він присвятив «першим піонірам-основателям „Взаїмної Помочі” і всім, що працювали над поширенням цієї організації до 1935 року». В. Батицький у календарі «Українського Голосу» на 1935 рік опублікував ґрунтовну статтю, присвячену Українському Товариству «Взаїмна Поміч» [1]. У ювілейному альманасі у статтях Мирослава Стечишина «„Взаїмна Поміч” — її цілі і розвій» [36] та Василя Довганика і Павла Попеля «Як повстало українське товариство Взаїмна Поміч» [12] зазначено, що у листопаді 1921 року у Вінніпезі утворилось Українське допомогове товариство «Взаїмна Поміч». Автори зауважили, що раніше українські емігранти, які бажали долучитися до допомогової діяльності, намагалися вступити до братства святого Миколая, але їм відмовляли, бо не належали до греко-католиків. Тому вони створили позаконфесійну організацію, яку значною мірою представляли українці православного віросповідання [12, с. 11–12]. У статуті цього Товариства зазначено, що «У “Взаїмній Помочі” отверті двері для всіх українців без уваги на їх релігійні та партійні звязки» [36, с. 9]. Хоч Товариство було створено у 1921 році, проте доміняльний чартер (договір із Канадою) про існування такої організації офіційно отримало у лютому 1925 року. Згідно з цим договором, Товариство здобуло можливість вести діяльність у всій Канаді. Впродовж 1925–1934 років утворилося ще 36 відділів «Взаїмної Помочі», а загалом — 50 [21, с. 165–214]. У ювілейному альманасі охарактеризовано кожен. Повідомлення про діяльність товариства публікували щотижня на сторінках «Українського Голосу». До 1943 року «Взаїмна Поміч» діяла як добродійно-дпомогова установа, а пізніше —

радше як страхова. Засновниками і членами першої управи були Іван Трач (голова), Стефан Басістий, Григорій Блок, Василь Біленький, Павло Попель. Усі вони були уродженцями Заходу України. Об'єднання надавало допомогу членам у випадку хвороби чи смерті близьких. Товариство опікувалося не тільки своїми членами, а й будувало сиротинці та геріатричні заклади, мало бібліотеки у відділах. З часом воно сформувало добродійний і народний фонди для підтримки української культури в діаспорі. Провідними діячами цієї установи були Мирослав Стечишин (голова від 1925 до 1935 року), Василь Довганик (очолював від 1936 року), Тарас Ферлей, Орест Бабинець, Василь Казанівський, Семен Ковбель, Іван Сирник, Андрій Павлик та інші [39].

До ювілейних видань, які охоплюють тривалий період, належить також «Ювілейний альманах. Провидіння, 1914–1939» стоварищення українців католиків в Америці, який упорядкував і уклав Антін Цурковський, уродженець Золочева, український громадський діяч, письменник, перекладач, публіцист, редактор часопису «Америка». Хоча, як зазначено в альманасі, ідея створення такого видання належала доктору Лонгинові Цегельському, який допомагав в упорядкуванні і підборі матеріалів. Календарну частину підготував о. д-р Микола Копачук, духовний управитель Союзу Українців-Католиків «Провидіння». Метою «Провидіння», відповідно до назви, є служіння українцям-католикам: страхування життя, надання позик організаціям, церквам і їхнім членам. Антін Цурковський у ґрунтовній публікації «Двадцятьп'ятьліття Провидіння» на основі архівних матеріалів і спогадів перших українських емігрантів хронологічно подав історію створення і розвитку цієї організації. У матеріалі автор відзначив важливу роль єпископа Сотера Степана Ортинського, одного з організаторів «Провидіння». Тоді в Америці було достатньо допомогових організацій, проте жодна з них не відповідала потребам українців-католиків, бо «одна із них велика числом і сильна матеріально була просякла наскрізь москвофільським духом... Друга вправді із скристалізованим українським характером, однак в руках людей склонних до радикального напрямку, який тоді був у великій моді в Галичині й на еміграції...» [38, с. 40]. Публікація А. Цурковського цінна тим, що він розкриває роль багатьох духовних осіб і мирян, а також усіх

очільників у діяльності «Провидіння». Важливо, що публікацію доповнюють світлини багатьох членів «Провидіння». Автор зазначив, що у 1930-х роках у календарях «Провидіння» започатковано молодіжну і жіночу сторінки, крім того, вибірково опубліковано матеріали англійською мовою. Статтю А. Цурковського доповнюють відомості про окремі братства Союзу Українців-Католиків у різних регіонах Америки. Цікавою у календарі є розвідка, присвячена друкованому органу «Провидіння» — часопису «Америка». Ця газета виходила від 15 серпня 1886 року, проте «Провидіння» стосувалася лише від 1912 року. Видавав її уродженець Тернопільщини о. Іван Волянський.

Для формування політичної орієнтації читачів поміщена велика пізнавальна стаття «Карпатська Україна», автор якої не вказаний. Публікація висвітлює історію цього краю, доповнює її добірка поезії Юлія Боршош-Кум'ятського.

Крім проукраїнських організацій, у США і Канаді існували й прокомуністичні організації. У 1918–1928 роках у діаспорі Канади був досить поширений комуністичний рух, який організаційно оформився в Товариство «Український Робітничо-Фармерський Дім» (ТУРФДім) з жіночою та молодіжною секціями, Робітничим запомоговим товариством, Товариством допомоги визвольному рухові на Заході України. До його складу входили працівники у сфері промисловості, сільського господарства та безробітні [31].

Товариство «Український Робітничо-Фармерський Дім» — організація українців у Канаді, створена в березні 1918 року у Вінніпезі і саморозпущена у 1946 році. Ідеологію товариства можна вивчити за виданнями його членів, що висвітлюють історію та напрями діяльності організації, їхнє ставлення до інших громадських об'єднань у діаспорі, їхню оцінку ситуації в Україні. Так, до ювілею цієї організації один із засновників ТУРФДому Матвій Шатувський — громадський діяч і публіцист лівого напрямку в Канаді, родом із Волині (псевдонім М. Волинець), — описав і опублікував його історію [5].

Відносини ТУРФДому з іншими громадськими об'єднаннями в діаспорі висвітлив Михайло Марунчак [21, с. 58–75]. Учений вважає, що успіх прокомуністичних організацій у Канаді полягає в їхній більшій організованості, оскільки вони утворилися з Української

соціал-демократичної партії (УСДП), яка свого часу обстоювала інтереси робітників і фермерів і була в матеріально вигіднішій позиції.

У 1930 році у Вінніпезі вийшов «Альманах Товариства Український Робітничо-Фармерський Дім в Канаді і братніх організацій, 1918–1929». У передмові до нього Матвій Шатульський зазначив, що видання готували до десятих роковин існування цієї організації. Основною частиною альманаху мала бути «історія розвитку і діяльності ТУРФДім як в письмі так і в образах» [41, с. 3]. До статті входять щорічні звіти з'їздів ТУРФДому з доповненнями Матвія Поповича (прокомуністичного діяча, уродженця Тернопільщини) під назвою «Досягнення ТУРФДім за 10 років» [27] і Матвія Шатульського «На порозі другого десятиріччя» [40], а також інформаційні статті про діяльність філій цього товариства в кожній провінції Канади. У статті, присвяченій історії «Товариства Український Робітничо-Фармерський Дім», зазначено, що у 1918 році через заборону Української соціал-демократичної партії українські комуністи заклали Стоварищення «Український Робітничий Дім» у Вінніпезі, яке було культурно-просвітнім товариством і за статутом мало допомагати фермерам та робітникам у Канаді й на Батьківщині [13]. Статут затвердили на першому з'їзді товариства в січні 1920 року [35]. У 1924 році організація змінила назву на Товариство «Український Робітничо-Фармерський Дім». Його провідними діячами були Матвій Шатульський, Данило Лобай, Матвій Попович, Іван Навізівський, Мирослав Ірчан та інші. Усі вони були уродженцями Заходу України. Як зазначає О. Дзира, «вони писали пропагандистські тексти для преси й організаційних з'їздів, відстоювали доцільність і необхідність комуністичного устрою в Україні та Канаді» [10, с. 71]. Їхня ідеологія не відрізнялася від більшовицької в СРСР. Члени цих товариств відходили від релігійних канонів. Їхня культурно-освітня праця була пов'язана з проведенням публічних лекцій, концертів, театральних вистав, освітніх курсів, закладанням шкіл, бібліотек, започаткуванням курсів для ліквідації неписьменності, утворенням драматичних гуртків, мандолінових оркестрів, хорів при робітничих домах і створення нових відділів товариства.

У статті М. Поповича «Робітничо-Фармерське Видавниче Товариство» зазначено, що офіційним органом товариства у 1919 році

стала щотижнева газета «Українські робітничі вісті» на чолі з редактором Данилом Лобаєм [28]. Видавали також місячник «Голос Робітниці» (у 1924 році перейменовано на «Робітниця»), тижневик «Фермерське Життя», журнал «Світ Молоді» та щоденник «Народна Газета».

Одним із напрямів допомогової діяльності прокомуністичного товариства був рух за приєднання Заходу України до УСРР. Товариство співпрацювало з Центральним комітетом КП Західної України та іншими міжнародними прокомуністичними організаціями. Події голодомору 1932–1933 років в УСРР трактували як наклеп буржуазії [31].

«Український Робітничо-Фармерський Дім» мав видавниче товариство «Пролетарська Культура» (Пролеткультура), яке публікувало прокомуністичну літературу, зокрема «Капітал» К. Маркса. Фактично більшість видань — це передруки харківського видавництва «Рух».

Окрема інформаційна розвідка у згаданому ювілейному альманасі присвячена співробітникам, редакторам, друкарям видавництва ГУРФДому [40, с. 53–63].

Серед товариств, які видавали ювілейні альманахи, відзначимо «Общество Русских Братств в США», яке в 1939 році у Філадельфії з нагоди 40-річчя (1900–1940) видало ювілейний альманах. Зміст традиційний для такого типу видань — історія і діяльність товариства, багато ілюстрацій. Одним із його засновників був Віктор Гладик, москвофільський діяч родом із Заходу України.

Цього самого року вийшло ще одне ювілейне видання, присвячене 10-річному ювілею товариства «Лемко-Союз» — організації емігрантів із Лемківщини у США і Канаді. У міжвоєнний період у США лемки-активісти заснували Лемківський комітет допомоги, редакцію газет «Лемківщина», «Лемко», організацію «Лемко-Союз» у США і Канаді. «Лемко-Союз» — найбільша суспільно-культурна організація іммігрантів-лемків та їхніх нащадків у Північній Америці. Ця організація популяризувала лемківські народні звичаї, сприяла розвитку історичних і культурних традицій лемків, розбудовувала культурно-освітні осередки тощо. Редакторами лемківських газет «Лемківщина» (1922–1926) і «Лемко» (1929–1939) були Симеон Пиж, Віктор Гладик, Дмитро Вислоцький (псевдонім

Ваньо Гунянка). У 1929 році газета «Лемко» стала органом організації «Лемко-Союз» у США та Канаді, заснованої на Першому головному з'їзді в Клівленді 22 лютого 1931 року. У 1929 році у Вінніпезі було створено філію організації, проєкт якої розробив її перший голова Теодор Кохан. Після 1934 року під впливом Дмитра Вислоцького та Симеона Пижа «Лемко-Союз» в США та Канаді набув прокомуністичної орієнтації. Тому керівництво «Лемко-Союзу» і його друкований орган тривалий час підтримували ідеологію галицьких москвофілів, не визнавали існування українського народу, заперечували належність лемків до українців, ототожнювали поняття «українець» із характеристикою «націоналіст». Головними діями цього союзу були вихідці з Галичини. Уся історія і діяльність «Лемко-Союзу» розкрита у згаданому ілюстрованому ювілейному виданні, зокрема у ґрунтовній статті «За десять літ» [25, с. 1–8].

У Королівстві Югославія (тепер — Сербія, Словенія, Хорватія, Боснія, Чорногорія), де проживали українські переселенці з Галичини, Закарпаття і Північної Буковини, у досліджуваний період діяли національні, громадські і просвітницько-культурні організації. Усі переселенці, зокрема бачванські українці, підтримували тісний зв'язок із Галичиною, передплачували їхні часописи і книжки. У 1919 році засновано Руске народне просвітне дружтво (РНПД), яке у міжвоєнний період відіграло дуже важливу роль у культурно-освітньому і національному житті русинів у Королівстві Югославії. Частина русинської учнівської і студентської молоді і греко-католицькі священники з Галичини намагалися різними способами, переважно у пресі, репрезентувати українську літературу й історію, вказувати на все спільне і близьке для українців і русинів — релігію, мову, звичаї, фольклор, кириличне письмо, щоб розвивати серед русинів українську національну свідомість. Найактивнішим релігійним і культурним осередком русинів Югославії був Руський Керестур. У цьому місті РНПД упродовж 1921–1941 років видавало «Руски календар», який був річною книжкою для найширшого загалу. Виходив календар у містах Керестур і Нови Сад. Укладав його Дюра Биндас — культурно-освітній діяч у середовищі бачванських русинів, довголітній голова Руского народного просвітного дружтва. «Руски календар-альманах» складався з кількох частин: після календарної частини подавали «Духовне читання», а відтак —

«Світське читання», де, крім інших тем, публікували літературні твори, найчастіше русинських авторів, також твори українських, російських та югославських письменників у перекладі русинською Михайла Фірака, Діонісія Нярадї та о. Сильвестра Саламона. Календар був дуже популярним серед читачів. У 1929 році Дюра Биндас видав у місті Нови Сад «Ювілейни руски календар за югославянських русинох на прости рок 1930 котри ма 365 дні». Тексти в календарі подані говіркою бачванських українців. Саме в цьому виданні він написав підсумкову ювілейну ілюстровану статтю «X. Рочница Руского Народного Просвитного Дружтва (1919–1929)» [2]. Традиційно, як у ювілейних статтях, автор хронологічно подав відомості про діяльність РНПД, про видання календарів і матеріали, які публікували в них упродовж десяти років, про їхню популярність серед читачів поза межами Югославії. Автор зазначив, що у підготовці календарів брали участь приблизно 40 письменників, вони написали майже 300 статей і 180 пісень. За 10 років надруковано 22 300 примірників календарів [2, с. 38].

Велику увагу Дюра Биндас приділив часопису «Руски Новини», який виходив від 1924 року за редакцією о. Юри (Дюри) Павича в Нови Саду. Про історію церкви в Югославії, стосунки між русинами і югославами, про перших місіонерів русинів Методія Терлецького, монаха Никифора, о. Павлина Демського йдеться у ґрунтовній розвідці о. Дюри Павича «З церковней прешлосци Русинох и Югославянох и медзисобних одношенийох» [23].

Цікаву розвідку про русинів-школярів і Союз руских школярів, який був створений у 1927 році і діяв при РНПД, написав його голова Михал Рамар. Осиф Фа подав статистичні дані про РНПД.

Ще один рідкісний цікавий календар — «Ювілейний календар для українців у Югославії на переступний рік 1940». Упорядкували його о. Сильвестр Саламон, Ілля Крайцар та о. Олександр Біляк. Обгортку виконав Микола Бутович, а друкував Йосип Лай. У передмові редакції вказано, що цей календар виданий із нагоди двох ювілеїв — у 1940 році минуло 40 років від появи української діаспори в Боснії і Словенії (тоді — Югославії) та 25 років єпископської діяльності Діонісія Нярадї [26]. Також зауважено, що календар вийшов за матеріальної і моральної підтримки єпископа Діонісія Нярадї і саме йому Володимиренко присвятив короткий

нарис «Правдивий народолоб». Автор зазначив, що він «один з тих правдивих добродіїв свого народу, що тихенькою, без шуму й галасу, працею, що з повним самовідреченням і пожертвуванням самого себе заявляє не так словами, а радше ділами свою любов до народу» [6, с. 21].

Стаття отця Сильвестра Саламона «Про побут Митрополита Андрея в Боснії» присвячена 40-річчю єпископського служіння Митрополита Андрея Шептицького. Крім короткої біографічної довідки, автор зосередив увагу на перебуванні Андрея Шептицького у Боснії і його ролі для української діаспори. Він вказав на значний внесок Митрополита в організацію УГКЦ у Боснії, зокрема в заснування Студитської лаври у с. Камениці. Крім того, першу греко-католицьку церкву у цьому краї у с. Деветіна збудовано впродовж 1901–1903 років за фінансової підтримки А. Шептицького. Про враження від перебування Митрополита Шептицького в Боснії о. С. Саламон зазначив: «Побут Митрополита між нашими переселенцями лишився глибоко в пам'яті сучасників. Його повага росла з дня на день...» [32, с. 37].

Інформаційно насиченою є публікація о. Олександра Біляка про українців у Боснії і Словенії, в якій зазначено, що як наслідок еміграції галицьких селян до Боснії і Словенії наприкінці XIX і початку XX століття в цьому краї створені українські поселення Приявор, Девятина, Дуброва та ін. Автор коротко описав кожне з них, душпастирську працю священників у цій місцевості, культурно-просвітницьку діяльність. Про душпастирство у Боснії згадує й о. Михайло Бессермані. На сторінках календаря домінують просвітницькі розвідки про життя українців у Боснії відомих авторів — Ілька Крайцера, о. Володимира Папа, о. Фелікса Біленького, о. Олександра Біляка, о. Михайла Бессермані, Сильвестра Саламона та ін.

Л. Павлович опублікував велику пізнавальну статтю, в якій висвітлив боротьбу українців Закарпаття за свою незалежність [24]. Ці матеріали передусім сприяли формуванню політичної орієнтації читачів, розвитку їхніх світоглядних позицій, заохочували цікавитися життям свого народу, країни і світу загалом, а також були спрямовані на плекання національної самосвідомості. Зауважимо, що більшість авторів календаря належали до українсько-го духівництва. Саме тому всі статті були присвячені діяльності

Греко-католицької церкви на цих землях і просвітницькій діяльності серед мирян. Художні твори і поезія представлена віршами І. Франка, С. Руданського і невідомих авторів. Потрібно зауважити, що на початку календаря поміщено два українські славні Олександра Кониського «Боже Великий, єдиний...» та Павла Чубинського «Ще не вмерла Україна».

2. Релігійні ювілейні альманахи

Календарі українських еміграційних релігійних організацій, які є документальним свідченням причетності нації до багатомістової традиції прояву релігійності спільноти, адресовані усім мирянам. Ювілейних календарів релігійних установ за досліджуваний період виявили дев'ять. Вони видані у Канаді і США і досі не були об'єктом окремого комплексного дослідження.

Для української спільноти перших двох хвиль еміграції до США й Канади однією з рушійних сил у просвітництві стала Українська греко-католицька церква, яка, як основний чинник збереження української свідомості на чужині, завжди була твердиною демократичних ідеалів і цінностей нашого народу. У ювілейних релігійних альманахах розглянуто діяльність УГКЦ та її провідників у США й Канаді, їхню духовну та моральну опіку над першими двома хвилями української еміграції до Північної Америки, просвітницьку та консолідаційну працю греко-католицьких священників у формуванні національної свідомості українського емігранта, морально-політичну, дипломатичну і матеріальну підтримку УГКЦ Канади та США національно-визвольної боротьби українського народу на її рідних землях.

До прибуття перших українських емігрантів про греко-католицький або візантійський обряд в Америці не знали майже нічого (принаймні до 1879 року). Через це українська еміграційна хвиля стала феноменом як для американської культури, так і для католицизму в США. На початку перебування в Америці українські переселенці відчули не лише матеріальні труднощі, а й проблему забезпечення релігійних потреб [21, с. 79–87]. На батьківщині Церква була центром їхнього суспільного життя і відігравала роль своєрідного прихистку в біді. Для більшості неосвічених селян вона слугувала єдиною українською національною інституцією. З огляду на це релігійно-церковна спадщина народу була глибоко закорінена

у свідомості перших емігрантів. Відповідно, в Америці у них виникло прагнення зберегти релігійну традицію. Через відсутність греко-католицького духівництва та властивих йому культових споруд українські емігранти початково відвідували польські, словацькі та інші церковні громади й організації. У чужих костелах їх висміювали і зневажали. Віра, греко-католицький обряд, любов до своєї Церкви стали інтеграційним чинником українських емігрантів на чужій американській землі. Відсутність священника відповідного обряду і приміщення унеможлилювали об'єднання. Українські емігранти зверталися листовно до львівського архієпископа Сильвестра Сембратовича з проханням надати служителя. Це питання він мусив узгодити з Ватиканом. Першим священником, що виїхав до Америки, був о. Іван Волянський — український церковний і громадський діяч із Галичини, який закінчив Тернопільську гімназію, був членом учнівського таємного товариства «Громада», навчався у Віденській та Львівській духовних семінаріях, Віденському університеті. Від 1884 року — у США. Як зазначив Осип Кравченко у розвідці, присвяченій отцю Івану Волянському в Америці, він знав латинську, грецьку, англійську, німецьку, французьку, португальську, єврейську, старохалдейську, сирійську, арабську та слов'янські мови [16, с. 1]. Іван Волянський збудував в Америці першу Греко-католицьку церкву; 1887 року заснував тижневу газету «Америка». У США насамперед мусив погодити душпастирську діяльність із римсько-католицьким архієпископом. У ювілейних релігійних альманахах приділено велику увагу місійній акції о. І. Волянського, що завдяки просвітницькій діяльності зумів призупинити відтік українців до польських, словацьких і чеських церковних парафій, уберегти їх від повної асиміляції і латинізації. За допомогою часто звертався листовно до Митрополита Андрея Шептицького. Листи зберігаються у фонді Митрополита Андрея Шептицького у Центральному державному історичному архіві України у м. Львові [19].

Аналіз ювілейних релігійних альманахів і календарів розпочнемо з «Ювілейного Альманаха Української Греко-Католицької Церкви у Злучених Державах з нагоди п'ядесятиліття її існування, 1884–1934», який підготував уродженець Тернопільщини о. Володимир Лотович спільно з ювілейним комітетом [44]. Розглядаючи

видання, зауважимо, що це свого роду шематизм — докладний, багатий на рідкісну інформацію, як текстову, так і ілюстративну, — завдяки світлинам про Українську греко-католицьку церкву у Злучених Державах. У цьому альманасі детально викладено інформацію про кожну церкву в Америці: її адресу, кошти, про її священників, парафії, школи при них. Крім того, в альманасі наявний адресар українських священників у Злучених Державах Америки, список дяковчителів, монастирів сс. василіянок і оо. василіян. З'ясовано, що у міжвоєнний період УГКЦ у США почала розвивати власні структурні одиниці, створювати мережі парафіяльних шкіл, коледжів-семінарій, греко-католицьких наукових центрів і культурних осередків, упорядковувати справи у парафіях. В альманасі поміщено інформацію про українські католицькі школи в Америці, зокрема про школу в Стемфорді та її вчителів, окремі розвідки про Запомогове Товариство Українців-Католиків в Америці «Провидіння» та про Лігу української католицької молоді, ґрунтовні статті о. Лева Сембратовича, о. Йосифа Чаплинського та о. Петра Понятишина про першого єпископа католицьких церков Америки східного обряду Сотера Ортинського ЧСВВ. Зокрема, зазначено, що єпископ С. Ортинський осудив Росію як ініціатора світової війни, через яку страждало українське населення західних земель. Його позицію підтримала абсолютна більшість українських американців, що втілилась у масових вічах і зібраннях, проведення яких ініціювало місцеве греко-католицьке духовенство. Священники інформували про перебіг війни, закликали долучатися до більш активної грошової і моральної допомоги, стали виразниками суспільної думки української громади. Зазначено, що єп. С. Ортинський, який усі сили докладав до ведення допомогової акції стражденним в Україні, пожертвував церковними справами заради старокраєвих потреб. Така жертвна позиція єпископа згуртувала навколо нього патріотично небайдужі кола українських емігрантів, які долучилися до роботи в об'єднаній Українській Народній Раді, створення якої ініціював єпископ у 1914 році. Подано в альманасі статтю про життя і діяльність померлих священників УГКЦ в Америці. Варто зауважити, що створення першої греко-католицької парафії сприяло релігійному, національному та суспільному розвитку української еміграційної спільноти у США.

Водночас саме церковні інституції та духівництво відіграли важливу роль у збереженні між емігрантами не лише греко-католицького обряду, а й національної ідентичності та української мови.

У 1933 і 1935 роках у Філадельфії старанням і накладом сс. василіянок із друкарні Сирітського Дому вийшло два ювілейні календарі: «Календар Сирітського Дому. Ювілейний Український Католицький Альманах на рік 1934» і «Ювілейний календар Сирітського Дому, 1911–1936», видані за редакцією Максима Кінаша і Семена Демедчука.

«Ювілейний календар Сирітського Дому, 1911–1936» присвячений 25-літтю заснування Сирітського Дому у Філадельфії [45]. У 1911 році до Сполучених Штатів прибули перші монахині-василіянки з Яворова (Львівщина) й оселилися у Філадельфії. Їх запросив єпископ католицьких церков Америки східного обряду, українець Сотер Оргинський, який прибув сюди в 1907 році завдяки старанням Митрополита Андрея Шептицького. Він теж допоміг переїзду монахинь-василіянок до Америки. С. Оргинського турбувала доля українських сиріт, доглядати за якими одразу почали сестри-василіянки. Газета «Свобода», одна з найстаріших українських газет у діаспорі, 30 листопада 1911 року писала: «Ті монахині будуть головно опікуватися нашими сиротами в Америці і на сю ціль віддав їм Преосвященний Владика “Сирітський Дім”, куплений за 24 тис. доларів» [33]. За рік сестри відкрили друкарню у Філадельфії та почали видавати релігійний журнал «Місіонар» і щорічні календарі. У 1914 році на запрошення того самого владика до Сполучених Штатів прибув о. Максим Кінаш — греко-католицький священник, місіонер, проповідник. Народився на Львівщині (с. Ястібків), навчався у Львівській духовній семінарії. о. М. Кінаш був секретарем владика і служив у Катедральному храмі Непорочного Зачаття Пречистої Діви Марії у Філадельфії та в інших парафіях, зокрема у храмі Св. Володимира Великого в м. Стемфорді. Зібрав цінну колекцію книг і періодичних видань, згодом подарував їх Українському музею і бібліотеці у Стемфорді. Отець Максим Кінаш співпрацював із Сирітським Домом у Філадельфії: редагував календарі Сирітського Дому, в яких подано список українських католицьких священників у Злучених Державах Північної Америки, а в календарі на 1936 рік — ще й список сестер-василіянок

у Дієцезії їх Ексцеленції Кир Константина Богачевського, коротку інформацію про парохіяльні школи під зарядом сс. василіянок. Календар на 1934 рік приурочений п'ятьом ювілейним датам: 50-річчю першої української церковної громади в США (1884 р.); 40-річчю Українського народного союзу; 20-річчю товариства «Провидіння»; 20-річчю від початку Першої світової війни; 10-річчю перебування в США Владики Константина Богачевського. Усі ці події висвітлені в ґрунтовній статті «Важні моменти в історії української католицької Церкви в Злучених Державах Північної Америки» [15, с. 38–74]. Йдеться про початки церковної організації, першого українського єпископа Сотера і його діяльність, першого українського священника о. Івана Волянського, про поділ Української католицької єпархії в Америці, діяльність українських владик Василя Такача і Константина Богачевського, про значення постаті Митрополита Андрея Шептицького і його душпастирської діяльності серед українців Північної Америки, заснування монастиря сс. василіянок і сиротинця у Філадельфії, українські народні школи під опікою сс. василіянок в Америці та про діяльність оо. василіян серед українців. Результат просвітницької роботи засвідчує і наявний у календарях «Каталог Книгарні Сирітського Дому».

З нагоди 35-літнього ювілею Української греко-католицької церкви Св. Володимира і Ольги у Вінніпегу (1901–1936) о. др. Василь Кушнір, уродженець Тернопільщини, парох цієї церкви і канцлер Української католицької дієцезії в Канаді в 1936 році видав ювілейний альманах [43]. У вступному слові В. Кушнір зазначив, що альманах підготовлений на основі парафіяльних протоколів і споминів перших українських емігрантів, «щоб історією одної церкви, за невеликий протяг часу виказати, що Церква нето що не є ворогом народу, але противно, це невідклична умовина усякого культурного життя» [17]. Головною в цьому виданні є розвідка про історію церкви Св. Володимира і Ольги, що висвітлює життя українців у Канаді, побудову першої церкви. Також відзначено, що часто залучали протестантських священників через брак українських. Варто згадати, що українсько-канадський церковний діяч Пантелеймон Божик у праці «Церков українців в Канаді» якраз описує ті проблеми, на які натрапили перші українські емігранти в релігійному житті [3, с. 10–14]. Парафіяни церкви Св. Володимира

і Ольги у Вінніпегу неодноразово зверталися до церковної влади Галичини, передусім Митрополита Андрея Шептицького, щоб він надіслав своїх священників усупереч конфесійному підпорядкуванню українських поселенців місцевому латинському єпископові. Митрополит А. Шептицький не мав права власним розпорядженням відряджати до Канади священників із Галичини. Першим українським священником у цій церкві був о. Дамаскін Поливка, чех за національністю, представник Чину Святого Василя Великого. Про нього є окрема розвідка Богдана Казимири [14]. У цій праці опубліковано лист о. Д. Поливки до канадського римсько-католицького архієрея преосв. Аделярда Лянджвина про бажання його й інших священників приїхати до Канади для служіння українським переселенцям [14, с. 10–13]. Дамаскін Поливка правив недовго, після нього приїхали о. Іван Заклинський, о. Василь Жолдак та інші. Найбільш потужно діяльність церкви починається з призначенням Никити Будки єпископом у Канаді та єпископа Василя Володимира Ладика. При церкві почалася культурно-просвітницька діяльність, створили братства, товариство «Просвіта» і товариство Котляревського, бурсу Адама Коцка, бурсу ім. Митрополита Андрея Шептицького, драматично-співоче товариство «Бандурист». Великого значення церква Св. Володимира і Ольги у Вінніпегу приділяла релігійному і національному вихованню молоді. З цією метою було створено «Діточку Громаду», «Рідну Школу», при якій гуртувалися пластуни. До всіх заходів із виховання молоді залучали родини. Цікаву розвідку про першу стрілецьку могилу на канадській землі написав колишній УСС Дмитро Микитюк. Для історії важливим є список членів церкви Св. Володимира і Ольги за 1899–1901 роки, а також членів парафії в 1936 році. Більш розлогу інформацію про історію церкви і священників опубліковано у ювілейному виданні з нагоди 50-річчя посвячення церкви Св. о. Николая [46].

У 1932 році у Нью-Йорку видано невеличкий «Ювілейний альбом в 25 ліття Української католицької церкви св. отця Николая у Ватервліт, Н. Й., 1907–1932» [42]. Традиційно у цьому ювілейному виданні подано коротку інформацію про парафію та її діяльність, про побудову церкви, а також багато світлин із життя церковної громади.

Варто згадати, що в більшості ювілейних релігійних виданнях наведено інформацію про ієрархічну гілку УГКЦ: Апостольську

делегатуру в Злучених Державах; Галицького Митрополита Львівського Архієпископа; Єпископства, належні Галицькій митрополії; Підкарпатську церковну провінцію; Єпископства в Північній Америці.

Висновки. Для еміграційних альманахів і календарів, присвячених ювілеям українських організацій, характерним було висвітлення історії створення організації та її діяльності, наявність хроніки подій, статистичних відомостей, використання багатого ілюстративного матеріалу та маловідомих фактів про основних діячів, їхнього зв'язку зі Старим Краєм. Автори публікацій не ставили мету зробити узагальнення і глибокі висновки. Їхній доробок нагадує літописи-хроніки без висновків і відповідних покликань на джерела. Водночас це не применшує інформаційно-наукового значення описаних видань, оскільки в них зібрано значний довідково-архівний матеріал, кореспонденцію та спогади відомих діячів. Отже, розглянувши ювілейні календарі й альманахи українських еміграційних організацій і установ, можемо стверджувати, що емігранти-українці пройшли важкі історичні випробування. Згуртовуючись у суспільно-культурні, допомогіві, релігійні, жіночі організації, робили чимало корисних справ і заходів, спрямованих на збереження національних традицій, рідної мови, популяризацію української літератури, самоідентифікацію, здійснені через агітацію у пресі, виступи на мітингах, видавання відповідних книг, участь у страйках, демонстраціях, проведення культурно-освітньої роботи серед української молоді. Характерною ознакою всіх цих календарів і альманахів, зокрема і ювілейних, було існування, незалежно від конфесійної належності та тематичного спрямування, на основі ентузіазму самих видавців і редакторів. Вони містять ґрунтовний фактологічний матеріал, який можуть використовувати дослідники історії української еміграції міжвоєнного періоду.

1. Батицький В. Українське т-во «Взаїмна поміч». *Ілюстрований календар «Українського голосу» на 1935 рік*. Вінніпег : Укр. вид. спілка в Канаді, 1935. С. 159–164.
2. Биндас Д. Х. Рочница Руского Народного Просвитного Дружтва (1919–1929). *Ювілейни руски календар за югославянських русинох на прости рок 1930 котри ма 365 дні*. Нови Сад, 1929. С. 19–43.

3. Божик П. Церков українців в Канаді: Причинки до історії українського церковного життя в Бритійській Домінії Канаді, за час від 1890–1927. Вінніпег, Манітоба, Канада : накладом «Канадійського Українця», 1927. 335 с. : іл.
4. Боровик М. Століття українського поселення в Канаді (1891–1991). Монреаль ; Оттава : Укр. Могилянсько-Мазепинська академія наук, 1991. 485 с. (УММАН. Праці відділу українознавства ; т. VII).
5. Волинець М. [Шатульський М.]. 15 років ТУРФДім 1918–1933. Вінніпег : накладом Робітничо-Фармерського Вид. Т-ва, 1933. 190 с.
6. Володимиренко. Правдивий народолоб: Владика Високопреосвященний о. Д-р Діонісій Няраді. *Ювілейний календар для українців у Югославії на переступний рік 1940*. Дервента, [1939]. С. 21–32.
7. 25 років Українського Робітничого Союзу: Засновання Українського Робітничого Союзу. *Ювілейний календар Українського Робітничого Союзу на рік 1935*. Scranton, Pa. : накладом Укр. Робітн. Союзу, 1934. С. 45–62.
8. Дзира О. Діяльність українських допомогівих товариств у Канаді 1918–1939 рр. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Історичні науки». Острог, 2020. Вип. 31. С. 73–78.
9. Дзира О. Комуністичний рух українців у міжвоєнний період. *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*. 2016. Вип. 45, т. 1. С. 231–236.
10. Дзира О. Причини популярності комуністичної ідеології серед українців Канади у 1918–1939 рр. *Україна – Канада : матеріали I Міжнар. наук.-практ. конгресу з книгозн. (21–24 черв. 2018 р., м. Луцьк, Україна)*. Луцьк : Вежа-Друк, 2018. С. 70–74.
11. Дзира О. Українські громадські об'єднання Канади міжвоєнного періоду в зарубіжній історіографії. *Рукописна та книжкова спадщина України*. 2019. Вип. 23. С. 250–267.
12. Довганик В., Попель П. 1 Відділ «В. П.» Вінніпег, Ман. Як повстало Українське Товариство Взаїмна Поміч. *Ювілейна книжка українського товариства Взаїмна поміч*. Вінніпег : накладом Укр. т-ва «Взаїмна поміч», 1935. С. 11–17.
13. Історія Товариства Український Робітничо-Фармерський Дім. *Альманах Товариства Український Робітничо-Фармерський Дім в Канаді і братніх організацій, 1918–1929*. Вінніпег, Ман. : накладом Робітничо-Фармерського Т-ва, 1930. С. 5–27.
14. Казимира Б. Перший Василяннин в Канаді. Торонто, 1961. 40 с. : іл. (Українське Видавництво «Добра Книжка» ; вип. 166).
15. Календар Сирітського Дому. Ювілейний Український Католицький Альманах на рік 1934 / ред. Др. Семен Демедчук. Philadelphia, Pa., 1933. 158, [2] с. : іл.

16. Кравченко О. Стежками отця Івана Волянського в Америці. Йорктон, Саск., 1981. 24 с.
17. Кушнір В., о. Вступне слово. *Ювілейний альманах Української греко-католицької Церкви Св. Володимира і Ольги у Вінніпегу, 1901–1936*. Вінніпег, Ман., Канада : Видання Парохіального Заряду Церкви Св. Володимира і Ольги у Вінніпегу, Ман. Заходом пароха о. др. Василя Кушніра, 1936. С. 10.
18. Лист Л. Мишуги до В. Щурата // ЛННБ України ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. Ф. 206. Од. зб. 564. П. 15.
19. Листи о. І. Волянського до Митрополита Андрея Шептицького // ЦДІА України у м. Львові. Ф. 358. Оп. 2. Спр. 120. Арк. 107.
20. Марунчак М. Г. Історія українців Канади : у 2 т. Вінніпег : накладом Укр. вільної академії наук в Канаді, 1991. Т. 2. 512 с.
21. Марунчак М. Г. Студії до історії українців Канади : у 5 т. Вінніпег : Укр. вільна академія наук, 1973–1980. Т. 5 : Розвідки та документи міжвоєнної доби. 299 с.
22. Мишуга Л. Як формувався світогляд українського імігранта в Америці. *Пропамятна книга видана з нагоди сороклітнього ювілею Українського Народного Союзу*. Джерзі Ситі. Нью Джерзі : накладом Укр. Народного Союзу, 1937. С. 6–176.
23. Павич Д. З церковней прешлосци Русинох и Югославянох и медзисобних одношеньох. *Ювілейни руски календар за югославянських русинох на прости рок 1930 котри ма 365 дні*. Нови Сад, 1929. С. 7–16.
24. Павлович Л. Уривок із споминів. *Ювілейний календар для українців у Югославії на переступний рік 1940*. Дервента, [1939]. С. 112–119.
25. Памятна книжка 10-ліття Лемко-Союзу [1929–1939] в Соед. Штатах и Канаді и Открытия Карпаторусского Американского Центра мая 28, 1939. [Yonkers, N.Y.], 1939. 56 с. : фото, карта.
26. Передмова. *Ювілейний календар для українців у Югославії на переступний рік 1940*. Дервента, [1939]. С. 20.
27. Попович М. Досягнення ТУРФДім за 10 років. *Альманах Товариства Український Робітничо-Фармерський Дім в Канаді і братніх організацій, 1918–1929*. Вінніпег, Ман. : накладом Робітничо-Фармерського Т-ва, 1930. С. 25–27.
28. Попович М. Робітничо-Фармерське Видавниче Товариство. *Альманах Товариства Український Робітничо-Фармерський Дім в Канаді і братніх організацій, 1918–1929*. Вінніпег, Ман. : накладом Робітничо-Фармерського Т-ва, 1930. С. 34–38.
29. Пропамятна книга видана з нагоди сороклітнього ювілею Українського Народного Союзу / зредагував Д-р Лука Мишуга. Джерзі Ситі. Нью Джерзі : накладом Укр. Народного Союзу, 1937. XV, [1], 752 с. : іл.

30. Рамач Я. Руснаци у Южней Угорскей (1751–1918). Нови Сад : Войводянска академия наукох и уметносцох, 2007. 526 с.
31. Робітниче Запомогове Товариство. *Альманах Товариства Український Робітничо-Фармерський Дім в Канаді і братніх організацій, 1918–1929*. Вінніпег, Ман. : накладом Робітничо-Фармерського Т-ва, 1930. С. 28–34.
32. Саламон С. Про побут Митрополита Андрея в Босні. *Ювілейний календар для українців у Югославії на переступний рік 1940*. Дервента, [1939]. С. 33–37.
33. Сестри-Василіянки у Америці. *Свобода*. 1911. 30 листоп. (чис. 50). С. 1.
34. Спільними силами. *Свобода*. 1937. 2 лют. (чис. 42). С. 2.
35. Статут Товариства Український Робітничо-Фармерський Дім заінкорпорованого на цілу Канаду 1924 р. Вінніпег, 1925. 36 с.
36. Стечишин М. «Взаїмна Поміч» — її цілі і розвій. *Ювілейна книжка українського товариства Взаїмна Поміч*. Вінніпег : накладом Укр. т-ва «Взаїмна Поміч», 1935. С. 5–10.
37. Тригуб П., Мерфі Н. Українська діаспора в США: збереження традицій національної культури (історіографія проблеми). *Наукові праці Чорноморського державного університету ім. П. Могилы*. Миколаїв, 2007. Вип. 61, т. 74. С. 122–133.
38. Цурковський А. Двадцятьпятьліття Провидіння. *Ювілейний альманах Провидіння, стоварищення українців католиків в Америці, 1914–1939: З календарем на 1939 рік*. Philadelphia, Pa., [1939]. С. 40–64.
39. Члени Дирекції від 1925 року. *Ювілейна книжка українського товариства Взаїмна Поміч*. Вінніпег : накладом Укр. т-ва «Взаїмна Поміч», 1935. С. 98.
40. Шатульський М. На порозі другого десятиріччя. *Альманах Товариства Український Робітничо-Фармерський Дім в Канаді і братніх організацій, 1918–1929*. Вінніпег, Ман. : накладом Робітничо-Фармерського Т-ва, 1930. С. 38–63.
41. Шатульський М. Передмова. *Альманах Товариства Український Робітничо-Фармерський Дім в Канаді і братніх організацій, 1918–1929*. Вінніпег, Ман. : накладом Робітничо-Фармерського Т-ва, 1930. С. 3–4.
42. Ювілейний альбум в 25 ліття Української католицької церкви св. отця Ніколая у Ватервліт, Н. Й., 1907–1932. [Нью-Йорк], 1932. 32 с. : іл.
43. Ювілейний альманах Української греко-католицької Церкви Св. Володимира і Ольги у Вінніпегу, 1901–1936. Вінніпег, Ман., Канада : видання Парохіяльного Заряду Церкви Св. Володимира і Ольги у Вінніпегу, Ман. Заходом пароха о. др. Василя Кушніра, 1936. 87 с. : іл.

44. Ювілейний Альманах Української Греко-Католицької Церкви у Злучених Державах з нагоди пядесятьліття її існування, 1884–1934. Філадельфія : видання Ювілейного Комітету Укр. Греко-Католицької Церкви у Злучених Державах. Заходом о. Володимира Лотовича, секретаря Комітету, 1934. 139 с.
45. Ювілейний календар Сирітського Дому, 1911–1936. Philadelphia, PA : старанням і накладом Сестер Василянук у Філадельфії, ПА., 1935. 175, [1] с. : іл.
46. Ювілейна книга парохії Св. о. Николая у Вінніпегу : видана у 50-ті роковини посвячення церкви, 1905–1955. Вінніпег : накладом Парохії Св. о. Николая в Вінніпегу, 1955. 134 с. : іл.

References

1. Batytskyi, V. (1935). Ukrainiske t-vo “Vzaimna pomich” [Ukrainian TV “Mutual Help”]. *Illustrovanyi kalendar “Ukrainskoho holosu” na 1935 rik*. Vinnipeh : Ukr. vyd. spilka v Kanadi, pp. 159–164. [in Ukr.].
2. Byndas, D. (1929). X. Rochnytsa Ruskoho Narodnoho Prosvytnoho Druzhtva (1919–1929) [X Anniversary of the Russian People’s Enlightenment Fellowship (1919–1929)]. *Yuvyleiny rusky kalendar za yuhoslaviyskykh rusynokh na prosty rok 1930 kotry ma 365 dni*. Novy Sad, pp. 19–43. [in Ukr.].
3. Bozhyk, P. (1927). *Tserkov ukrainsiv v Kanadi: Prychynky do istorii ukrainskoho tserkovnoho zhyttia v Brytiiskii Dominii Kanadi, za chas vid 1890–1927* [The Church of Ukrainians in Canada: Reasons for the History of Ukrainian Church Life in the British Dominion of Canada, from 1890 to 1927]. Vinnipeg, Manitoba, Kanada : nakladom “Kanadyiskoho Ukraintsia”, 335 p. : il. [in Ukr.].
4. Borovyk, M. (1991). *Stolittia ukrainskoho poselennia v Kanadi (1891–1991)* [A century of Ukrainian settlement in Canada (1891–1991)]. Monreal ; Ottava : Ukr. Mohyliansko-Mazepynska akademiia nauk (UMMAN), 485 p. [in Ukr.].
5. Volynets M. [Shatulskyi M.] (1933). *15 rokiv TURFDim 1918–1933* [15 years TURFDim 1918–1933]. Vinnipeh : nakladom Robitnycho-Farmerskoho Vyd. T-va, 190 p. [in Ukr.].
6. Volodymyrenko. [1939]. Pravdyvyi narodoliub: Vladyka Vysokopreosviashchenyi o. D-r Dionysii Niaradi [A true patriot: Bishop His Holiness Fr. Dr. Dionysiy Nyaradi]. *Yuvyleinyi kalendar dlia ukrainsiv u Yuhoslavii na perestupnyi rik 1940*. Derventa, pp. 21–32. [in Ukr.].
7. 25 rokiv Ukrainskoho Robitnychoho Soiuzu: Zasnovannia Ukrainskoho Robitnychoho Soiuzu [25 years of the Ukrainian Workers’ Union: Founding of the Ukrainian Workers’ Union]. *Yuvyleinyi kalendar Ukrainskoho Robitnychoho Soiuzu na rik 1935*. Scranton, Pa. : nakladom Ukr. Robitn. Soiuzu, 1934, pp.45–62. [in Ukr.].

8. Dzyra, O. (2020). Diialnist ukrainskykh dopomohovykh tovarystv u Kanadi 1918–1939 rr. [Activities of Ukrainian relief societies in Canada 1918–1939 rr.]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu “Ostrozka akademiia”*. Seriiia “Istorychni nauky”. Ostroh, 31, pp. 73–78. [in Ukr.].
9. Dzyra, O. (2016). Komunistychnyi rukh ukrainsiv u mizhvoiennyi period [The communist movement of Ukrainians in the interwar period]. *Naukovi pratsi istorychnoho fakultetu Zaporizkoho natsionalnoho universytetu*, 45, 1, pp. 231–236. [in Ukr.].
10. Dzyra, O. (2018). Prychyny populiamosty komunistychnoi ideolohii sered ukrainsiv Kanady u 1918–1939 rr. [Reasons for the popularity of communist ideology among Canadian Ukrainians in 1918–1939 rr.]. *Ukraina – Kanada : materialy I Mizhnar. nauk.-prakt. konhresu z knyhozn.* (21–24 cherv. 2018 r., m. Lutsk, Ukraina). Lutsk, pp. 70–74. [in Ukr.].
11. Dzyra, O. (2019). Ukrainski hromadski obiednannia Kanady mizhvoiennoho periodu v zarubizhnii istoriohrafii [Ukrainian public association of Canada in the interwar period in foreign Historiography]. *Rukopysna ta knyzhkova spadshchyna Ukrainy*, 23, pp. 250–267. [in Ukr.].
12. Dovhanyk, V. & Popel, P. (1935). 1 Viddil “V. P.” Vinnipeg, Man. Yak povstalo Ukrainske Tovarystvo Vzaimna Pomich [1 Department “V. P.” Winnipeg, Man. How the Ukrainian mutual aid society arose]. *Yuvileina knyzhka ukrainskoho tovarystva Vzaimna pomich*. Vinnipeh : nakladom Ukr. t-va “Vzaimna pomich”, pp. 11–17. [in Ukr.].
13. Istoriiia Tovarystva Ukrainskyi Robitnycho-Farmerskyi Dim [History of the Ukrainian Workers’ and Farmers’ Home Society] (1930). *Almanakh Tovarystva Ukrainskyi Robitnycho-Farmerskyi Dim v Kanadi i bratnikh organizatsii, 1918–1929*. Vinnipeg, Man. : nakladom Robitnycho-Farmerskoho T-va, pp. 5–27. [in Ukr.].
14. Kazymyra, B. (1961). *Pershyy Vasyliianyn v Kanadi* [The first Basilian in Canada]. Toronto, 40 p. : il. (Ukrainske Vydavnytstvo “Dobra Knyzhka” ; 166). [in Ukr.].
15. Demedchuk, S. (Ed., 1933). *Kaliendar Syrityskoho Domu. Yuvyleinyi Ukrainskyi Katolytskyi Almanakh na rik 1934* [Calendar of the Orphanage. Jubilee Ukrainian Catholic Almanac for the year 1934]. Philadelphia, Pa., 158, [2] p. : il. [in Ukr.].
16. Kravcheniuk, O. (1981). *Stezhkamy ottsia Ivana Volianskoho v Amerytsi* [In the footsteps of Father Ivan Volyansky in America]. Yorkton, Sask., 24 p. [in Ukr.].
17. Kushnir, V. (1936). Vstupne slovo [An introductory word]. *Yuvyleinyi almanakh Ukrainskoi hreko-katolytskoi Tserkvy Sv. Volodymyra i Olhy u Vinnipegu, 1901–1936*. Vinnipeg, Man., Kanada : Vydannia Parokhiialnoho

- Zariadu Tserkvy Sv. Volodymyra i Olhy u Vinnipeg, Man. Zakhodom parokha o. dr. Vasyliia Kushnira, p. 10. [in Ukr.].
18. Lyst L. Myshuhy do V. Shchurata [Letter of L. Myshuga to V. Shchurat] // LNNB Ukrainy im. V. Stefanyka. Viddil rukopysiv. F. 206, unit 564, p. 15. [in Ukr.].
  19. Lysty o. I. Volianskoho do Mytropolyta Andreia Sheptytskoho [Letters of I. Volyanskyi to Metropolitan Andrey Sheptytskyi // TsDIA Ukrainy u m. Lvovi. F. 358, inventory 2, file 120. Fole 107. [in Ukr.].
  20. Marunchak, M. H. (1991). *Istoriia ukrainsiv Kanady* : u 2 t. [The history of Ukrainians of Canada]. Vinnipeh : nakladom Ukr. vilnoi akademii nauk v Kanadi, 2, 512 p. [in Ukr.].
  21. Marunchak, M. H. (1973–1980). *Studii do istorii ukrainsiv Kanady* : u 5 t. [Studies to the history of Ukrainians in Canada]. Vinnipeh : Ukr. vilna akademiia nauk, 5 : Rozvidky ta dokumenty mizhvoiennoi doby, 255 p. [in Ukr.].
  22. Myshuha, L. (1936). Yak formuvavsia svitohliad ukrainskoho imigranta v Amerytsi [How the worldview of a Ukrainian immigrant in America was formed]. *Propamiatna knyha vydana z nahody soroklitnoho yuvyleiu Ukrainskoho Narodnoho Soiuzu*. Dzherzi Syti. Niu Dzherzi : nakladom Ukr. Narodnoho Soiuzu, pp. 6–176. [in Ukr.].
  23. Pavych, D. (1929). Z tserkovnei preshlostsy Rusynokh y Yuhoslavianokh y medzysobnykh odnoshenyioh [From the church preshlosti of the Rusyns and Yugoslavs and mutual relations]. *Yuvyleiny rusky kalendar za yuhoslavianskykh rusynokh na prosty rok 1930 kotri ma 365 dni*. Novy Sad, pp. 7–16. [in Ukr.].
  24. Pavlovych, L. [1939]. Uryvok iz spomyniv [Excerpt from memoirs]. *Yuvileinyi kalendar dlia ukrainsiv u Yuhoslavii na perestupnyi rik 1940*. Derventa, pp. 112–119. [in Ukr.].
  25. *Pamiatna knyzhka 10-lityia Lemko-Soiuz [1929–1939] v Soied. Shtatakh y Kanadi i Otkrytyia Karpatorusskoho Amerykansko Tsentra maia 28, 1939* [Commemorative book of the 10th anniversary of Lemko-Soyuz 1929–1939 in the Court. States and Canada and the opening of the Carpathian American Center on May 28, 1939] (1939). [Yonkers, N. Y.], 56 p. : foto, karta. [in Ukr.].
  26. Peredmova [Preface] [1939]. *Yuvileinyi kalendar dlia ukrainsiv u Yuhoslavii na perestupnyi rik 1940*. Derventa, p. 20. [in Ukr.].
  27. Popovych, M. (1930). Dosiahnennia TURFDim za 10 rokiv [Achievements Turfdim in 10 years]. *Almanakh Tovarystva Ukrainskyi Robitnycho-Farmerskyi Dim v Kanadi i bratnikh organizatsii, 1918–1929*. Vinnipeg, Man. : nakladom Robitnycho-Farmerskoho T-va, pp. 25–27. [in Ukr.].

28. Popovych, M. (1930). Robitnycho-Farmerske Vydavnyche Tovarystvo [Workers' and Farmers' Publishing Society]. *Almanakh Tovarystva Ukrainyskyi Robitnycho-Farmerskyi Dim v Kanadi i bratnikh organizatsii, 1918–1929*. Vinnipeg, Man. : nakladom Robitnycho-Farmerskoho T-va, pp. 34–38. [in Ukr.].
29. Myshuha, L. (Ed., 1937). *Propamiatna knyha vydana z nahody soroklitnoho yuvyleiu Ukrainskoho Narodnoho Soiuzu* [The commemorative book was published on the occasion of the fortieth anniversary of the Ukrainian People's Union]. Dzherzi Syti. Niu Dzherzi : nakladom Ukr. Narodnoho Soiuzu, XV, [1], 752 p. : il. [in Ukr.].
30. Ramach, Ya. (2007). *Rusnatsy u Yuzhnei Uhorskei (1751–1918)* [Russians in Yuzhnei Ugorsk (1751–1918)]. Novy Sad : Voivodianska akademyia naukoh y umetnostsokh, 526 p. [in Ukr.].
31. Robitnyche Zapomohove Tovarystvo [Workers' Relief Society] (1930). *Almanakh Tovarystva Ukrainyskyi Robitnycho-Farmerskyi Dim v Kanadi i bratnikh organizatsii, 1918–1929*. Vinnipeg, Man. : nakladom Robitnycho-Farmerskoho T-va, pp. 28–34. [in Ukr.].
32. Salamon, S. [1939]. Pro pobut Mytropolitya Andreia v Bosni [About the life of Metropolitan Andrei in Bosnia]. *Yuvileinyi kalendar dlia ukraintsv u Yuhoslavii na perestupnyi rik 1940*. Derventa, pp. 33–37. [in Ukr.].
33. Sestry-Vasyliianky u Amerytsi [Basilian Sisters in America] (1911, 50, November 30). *Svoboda*, p. 1. [in Ukr.].
34. Spilnymy sylamy [Together. Freedom.] (1937, 42, February 2). *Svoboda*, p. 2. [in Ukr.].
35. *Statut Tovarystva Ukrainyskyi Robitnycho-Farmerskyi Dim zainkorporovanoho na tsilu Kanadu 1924 r.* [The Charter of the Ukrainian Workers' and Farmers' Home Society incorporated for the whole of Kanuda in 1924] (1925). Vinnipeg, 36 p. [in Ukr.].
36. Stechyshyn, M. (1935). “Vzaimna Pomich” — yii tsily i rozvii [“Mutual Aid” — its goals and development]. *Yuvileina knyzhka ukrainskoho tovarystva Vzaimna Pomich*. Vinnipeg : nakladom Ukr. t-va “Vzaimna Pomich”, pp. 5–10. [in Ukr.].
37. Trihub, P. & Merfi, N. (2007). Ukrainska diaspora v SShA: zberezhenia tradytsii natsionalnoi kultury (istoriohrafia problema) [The Ukrainian diaspora in the USA: preserving the traditions of national culture (Historiography of the problem)]. *Naukovi pratsi Chornomorskoho derzhavnoho universytetu im. P. Mohyly*. Mykolaiv, 61, 74, pp. 122–133. [in Ukr.].
38. Tsurkovskyi, A. [1939]. Dvadsiatpiatlittia Provydinnia [Twenty-five years of Providence]. *Yuvileinyi almanakh Provydinnia, stovaryshennia ukraintsv katolykiv v Amerytsi, 1914–1939: Z kalendarem na 1939 rik*. Philadelphia, Pa., pp. 40–64. [in Ukr.].

39. Chleny Dyrektzii vid 1925 roku [Members of the Directorate since 1925] (1935). *Yuvileina knyzhka ukrainskoho tovarystva Vzaimna Pomich*. Vinnipeg : nakladom Ukr. t-va “Vzaimna Pomich”, p. 96. [in Ukr.].
40. Shatul'skyi, M. (1930). Na porozhi druoho desiatyrichchia [On the threshold of the second decade]. *Almanakh Tovarystva Ukrain'skyi Robitnycho-Farmerskyi Dim v Kanadi i bratnikh organizatsii, 1918–1929*. Vinnipeg, Man. : nakladom Robitnycho-Farmerskoho T-va, pp. 38–63. [in Ukr.].
41. Shatul'skyi, M. (1930). Peredmovna [Preface]. *Almanakh Tovarystva Ukrain'skyi Robitnycho-Farmerskyi Dim v Kanadi i bratnikh organizatsii, 1918–1929*. Vinnipeg, Man. : nakladom Robitnycho-Farmerskoho T-va, pp. 3–4. [in Ukr.].
42. *Yuvyleinyi album v 25 littia Ukrain'skoi katolytskoi tserkvy sv. ottsia Nykolaia u Vaternvliet, N. Y., 1907–1932* [Jubilee album on the 25th anniversary of the Ukrainian Catholic Church of St. of Father Nicholas in Watervliet, N. Y., 1907–1932] (1932). [Niu-York], 32 p. : il. [in Ukr.].
43. *Yuvyleinyi almanakh Ukrain'skoi hreko-katolytskoi Tserkvy Sv. Volodymyra i Olhy u Vinnipegu, 1901–1936* [Jubilee Almanac of the Ukrainian Greek Catholic Church of St. Volodymyr and Olga in Winnipeg, 1901–1936] (1936). Vinnipeg, Man., Kanada : vydannia Parokhiiialnoho Zariadu Tserkvy Sv. Volodymyra i Olhy u Vinnipegu, Man. Zakhodom parokha o. dr. Vasyliia Kushnira, 87 s. : il. [in Ukr.].
44. *Yuvyleinyi Almanakh Ukrain'skoi Hreko-Katolytskoi Tserkvy u Zluchenykh Derzhavakh z nahody piadesiatlittia yii istnuvannia, 1884–1934* [Jubilee Almanac of the Ukrainian Greek Catholic Church in the United States on the occasion of the fiftieth anniversary of its existence, 1884–1934] (1934). Fyladelfiia : vydannia Yuvyleinoho Komitetu Ukr. Hreko-Katolytskoi Tserkvy u Zluchenykh Derzhavakh. Zakhodom o. Volodymyra Lotovycha, sekretaria Komitetu, 139 p. [in Ukr.].
45. *Yuvyleinyi kaliendar Syrytskoho Domu, 1911–1936* [Jubilee calendar of the Orphanage, 1911–1936] (1935). Philadelphia, PA : staranniam i nakladom Sester Vasyliianok u Filiadelfii, PA., 175, [1] s. : il. [in Ukr.].
46. *Yuvileina knyha parokhii Sv. o. Nykolaia u Vinnipegu : vydana u 50-ti rokovyny posviachennia tserkvy, 1905–1955* [Jubilee book of the parish of St. Fr. Nicholas in Winnipeg: issued on the 50th anniversary of the dedication of the church, 1905–1955] (1955). Vinnipeg : nakladom Parokhii Sv. o. Nykolaia v Vinnipegu, 134 p. : il. [in Ukr.].

Liubov Kuzhel, Scientific Resercher of the Scientific Bibliography Department, Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv

Emigration calendars and almanacs of the 1930's dedicated to the anniversaries of Ukrainian organizations

Emigration almanacs and calendars dedicated to the anniversaries of Ukrainian organizations were characterized by description of the history of the creation of an organization and its activities, as well as the inclusion of the chronicle of events, statistical information, rich illustrative material and little-known facts about the main public figures and their connection with Ukraine. The authors of the publications did not intend to make generalizations and draw significant conclusions. Their work resembles annals-chronicles, without conclusions and relevant references to sources. At the same time, this does not diminish the informative and scientific value of these publications, as they contain significant reference and archival materials, correspondence and recollections of famous public figures. Thus, having reviewed the jubilee calendars and almanacs of Ukrainian emigration organizations and institutions, we can say that Ukrainian emigrants went through difficult historical challenges over a long period of time Uniting into socio-cultural, aid-providing, religious, and women's organizations, emigrant did a lot of useful work and activities aimed at preserving national traditions and the Ukrainian language, popularizing Ukrainian literature, and defining self-identification. All this was carried out through campaigning in the press, speeches at rallies, publication of relevant books, participation in strikes and demonstrations, and conducting cultural and educational work among Ukrainian youth. A characteristic feature of all calendars and almanacs of Ukrainian emigration in 1914–1939, including the jubilee ones, was that, regardless of religious affiliation and thematic orientation, they existed thanks to the enthusiasm of the publishers and editors themselves. They contain thorough factual material that can be used by researchers of the history of Ukrainian emigration in 1914–1939.

Keywords: calendars, almanacs, Ukrainian diaspora, Canada, USA, The Kingdom of Yugoslavia, community organizations.